

Nr 40.

Av herr **Andersson** i Milsmaden **m. fl.**, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående ändrade bestämmelser rörande röstgrund å kyrkostämma vid val till folkskollärare- med flere befattningar.

Till 1912 års riksdag väckte undertecknad, Andersson i Milsmaden, **m. fl.** följande motion:

»Åsikten, att val till vissa offentliga tjänster och förtroendeuppdrag bör ske med lika rösträtt, är icke ny. Redan kungl. förordningen den 18 december 1823 stadgade angående nämndemansval: »Vid valet äge var bonde lika röst, evad han större eller mindre hemman haver». Vid 1868 års kyrkomöte gjorde sig samma tanke gällande i en motion angående lika rösträtt vid prästval. Denna uppfattning har ju nu omsider vunnit fullt erkännande i 1910 års lag angående rösträtt vid tillsättande av prästerliga tjänster. Därvid torde man hava utgått från den principen, att en persons ekonomiska styrka icke bör läggas till grund för rösträtten, då det gäller val av sådana tjänstemän, vars huvuduppgift är att utan anseende till personen tillgodose de andliga behoven inom en församling.

Det kan under sådana förhållanden förefalla underligt, att icke samma tanke även fått taga sig uttryck, när det gäller att bestämma röstgrunden vid tillsättande av sådana folkskolläraretjänster, vars innehavare väljas på kyrkostämma. Folkskolestadgans 21 § mom. 1 föreskriver nämligen, att vid val av folkskollärare skola de för val å kyrkostämma i allmänhet gällande föreskrifter lända till efterrättelse. Samma bestämmelse gäller ock, därest med folkskollärarebefattning är förenad organist- eller klockare-syssla eller båda dessa sysslor.

Att vid dylika val en sådan grund för rösträtten skall tillämpas, som gör inflytandet på valet beroende av de röstberättigades ekonomiska styrka,

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 13 häft. (Nr 40—42.) 1

och som dessutom medger utövande av bolags och annan opersonlig rösträtt, synes motionärerna varken rättvist eller lämpligt. Folkskollärarens kall är ju en fostraregärning, som i överensstämmelse med själva andemeningen i ordet folkskollärare avser att bibringa alla barn inom en viss åldersgräns ett visst mått av allmän medborgerlig bildning och som dessutom på grund av förhållandenas hittillsvarande gestaltning i väsentlig mån kommit att omfatta de i ekonomiskt eller socialt hänseende mindre väl situerade klassernas barn. Det kan under sådana förhållanden icke vara annat än med nutida rättsuppfattning fullt överensstämmande, att vid val till dylika befattningar en sådan röstgrund tillämpas, som ger varje röstberättigad lika stort inflytande på valet, oberoende av förmögenhetsförhållanden. Förnekas kan icke heller å andra sidan, att det ligger någonting mycket tilltalande uti, att föräldraintresset beredes tillfälle att på ett rättvisare sätt, än nu sker, och sålunda i överensstämmelse med personlighetsprincipen, göra sig gällande vid val av folkskollärare. Vi äro ock övertygade därom, att detta i sin ordning skall i väsentlig mån bidra till att stärka bandet mellan skola och hem och därigenom också måhända i någon mån framskapa ett större intresse för skolan och dess värv än som nu mångenstädes är till finnandes.

Angående anordnandet av och sättet för val av folkskollärare synes prästvalsförordningen i tillämpliga delar kunna komma till användning. Sålunda skulle var och en å kyrkostämma röstberättigad person hava en röst och därutöver gift kvinna, vars man är röstberättigad å kyrkostämma, jämväl äga rösträtt såsom vid prästval. Att utesluta den gifta kvinnan, som väl får anses representera föräldraintresset i lika hög grad, om icke möjligen i ännu högre grad än mannen, synes oss varken billigt eller rättvist.»

I sitt utlåtande angående denna motion anför 1912 års konstitutionsutskott bl. a.:

»Lika med motionärerna finner utskottet det synnerligen önskvärt, att föräldraintresset beredes tillfälle att på ett rättvisare sätt än nu sker och sålunda i närmare överensstämmelse med personlighetsprincipen göra sig gällande vid val av folkskollärare. Däremot anser utskottet motionärernas förslag, att vid folkskolläraryval, som förrättas å kyrkostämma, skulle tillämpas enahanda grunder för rösträtten som vid prästval, knappast vara ägnat att på ett uttömmande sätt lösa frågan, då ju den överklagade olägenheten alltjämt skulle kvarstå för de fall, i vilka det ankommer på skolråd eller folkskolestyrelse att utse folkskollärare. Det kan också ifrågasättas, om icke motionärernas syfte skulle nås på ett bättre sätt genom att för-

äldrainsresset mera tillgodosåges vid val av nämnda skolmyndigheter, och att det sedan åt dessa överlämnades att tillsätta skollärare. Vid detta förhållande, och då det därjämte är anledning att förvänta, att den så kallade folkundervisningskommittén vid behandling av frågan om folkskoleväsendets omorganisation i allmänhet jämväl skall upptaga det av motionärerna förebragta spörsmålet till prövning, synes riksdagen icke böra genom ett positivt uttalande i förevarande ämne redan innevarande år föregripa resultatet av den utredning, varmed kommittén är sysselsatt.»

Mot det sistnämnda skälet anförde undertecknad i enahanda motion 1913 intyg från ordföranden i folkundervisningskommittén, att frågan icke varit föremål för kommitténs behandling eller, såvitt han kunnat döma, läge inom området för kommitténs uppdrag.

Detta oaktat avstyrkte även 1913 års konstitutionsutskott motionen under framhållande, att de saksäl som utskottet föregående år anført, vore tillräckligt vägande för avstyrkande av motionen.

Det första av dessa skäl, nämligen att »den överklagade olägenheten alltjämt skulle kvarstå för de fall, i vilka det ankommer på skolråd eller folkskolestyreelse att utse folkskollärare», synes oss ligga utom området för motionen, som avser endast ordinarie lärare, som väljas på kyrkostämman, och icke vikarierande eller extra ordinarie lärare, ej heller lärare i städer med särskild folkskolestyreelse. Sådan lärare måste väl allt framgent av rent praktiska skäl väljas av skolråd resp. folkskolestyreelse.

Då utskottet ifrågasätter, »om icke motionärernas syfte skulle nås på ett bättre sätt genom att föräldrainsresset mera tillgodosåges vid val av nämnda skolmyndigheter, och att det sedan åt dessa överlämnades att tillsätta lärare» så må häremot invändas, att ett dylikt endast medelbart tillgodoseende av föräldrainsresset föga överensstämmer med den på landsbygden mycket allmänna och demokratiska uppfattningen, att föräldrarna böra få vara med om att omedelbart välja sina barns lärare.

Denna uppfattning är också allmän inom lärarekåren, som förra året behandlade frågan inom Sveriges allmänna folkskollärareförenings kretsar, som med överväldigande majoritet uttalade sig för den anordning av folkskolelärareval, som av oss föreslagits.

På grund av vad vi sålunda anført, få vi härmed vördsamt föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade bestämmelser att vid val av folkskollärare å kyrkostämman

eller, därest med folkskolläroretjänst är förenad klockare- eller organistsyssla eller båda dessa sysslor, vid val till dessa befattningar må tillämpas enahanda grunder för rösträtten som vid prästval.

Stockholm den 27 maj 1914.

<i>K. M. Andersson.</i>	<i>Oscar Bogren.</i>	<i>Herm. Carlson.</i>
<i>C. Johanson i Gäre.</i>	<i>G. F. Lundgren.</i>	<i>Nils Helger.</i>
<i>D. Persson i Tällberg.</i>	<i>G. W. Sjöberg.</i>	<i>Oscar Osberg.</i>
<i>J. P. Igel.</i>	<i>Albert Mossberg.</i>	
